

Täysistunto

Torstai 21.2.2019 klo 16.01—22.46

17. Lakialoite laiksi varhaiskasvatuslain 43 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 100/2018 vp Satu Taavitsainen sd ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu

22.14 **Satu Taavitsainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Tällä lakialoitteella kielletään taloudellisen voiton tuottaminen yksityisen tuottamassa lasten varhaiskasvatuksessa ja ylipäättään varhaiskasvatuksessa.

Meille suomalaisille on selvää, etteivät koulut voi tehdä voittoa. Lasten kustannuksella ei tehdä rahaa. Perusopetuslaissa, lukiolaissa, ammatillisen koulutuksen laissa ja vapaan sivistystyön laissa on selkokielisesti sanottu, että ”koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi”, mutta kaikkein pienimpien, alle seitsemänvuotiaiden lasten kohdalla, heidän varhaiskasvatuksessaan, voiton tavoitteleva on mahdollista.

Laadukas, hyvin suunniteltu ja toteutettu varhaiskasvatus tukee lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Laadukas varhaiskasvatus muodostuu kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudesta, jolloin voidessaan hyvin lapsi oppii ja kehittyy. Laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen oppimisvalmiuksia peruskoulua varten. Varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus ja tärkeä osa lasten koulupolkua. Sen vuoksi voitontavoittelun kieltäminen pitää ulottaa myös varhaiskasvatukseen.

Arvoisa puhemies! Suomen tulevaisuuden kannalta kaikkein tärkein tehtävämme on lasten laadukas hoitaminen, kasvattaminen ja kouluttaminen. Yksityisten, voittoa tavoittelevien yritysten ylläpitämissä päiväkodeissa ei aina pystytä hoitamaan lapsia laadukkaasti. Pahimmillaan henkilökunnan on vaikea huolehtia edes siitä, että lapsilla on riittävästi ruokaa ja kuivat vaipat. Ongelmat johtuvat siitä, että yritykset eivät palkkaa riittävästi henkilökuntaa. Henkilöstövaje on suunnitelmallista toimintaa, jolla pyritään minimoimaan yrityksen menot ja maksimoimaan yrityksen voitot. Tämä on seurausta siitä, että laissa on sallittu taloudellisen voiton tavoittelu.

Suomeen ovat syntyneet varhaiskasvatuksen markkinat, jotka toimivat liiketaloudellisin perustein. Kehitys on vaarallinen ja uhkaa Suomen sosiaalista eheyttä. Lasten oikeuksia heikosti turvaava lainsäädäntö voimakkaasti laajentuvien varhaiskasvatuksen markkinoiden kanssa on luonut pahan yhtälön. Yksityisten, voittoa tavoittelevien yritysten ylläpitämät päiväkodit herkästi purkavat lapsen hoitosopimuksen, jos lapsi tarvitsee erityistä tukea tai jos lapsen ruoka-aineallergia vaatii erityisiä poikkeusjärjestelyjä. Yritys ei voitontavoittelussaan halua mitään ylimääräisiä kuluja. Tämä ei ole lapsen edun mukaista. Tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 163/2018 vp

on syrjintää ja eriarvoisuutta. Vallitsevan tilanteen korjaamiseksi esitän tässä lakialoitteessani, että lisätään varhaiskasvatuslain 43 §:n 2 momenttiin 5 kohta: ”Palveluntuottaja ei saa tuottaa varhaiskasvatusta taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.”

Arvoisa puhemies! Vaikka hoidon laatu ei vastaa varhaiskasvatuksen laatumääritelmiä, silti suuri osa yksityisistä päiväkodeista perii perheiltä ylimääräistä maksua kunnan myöntämän palvelusetelin päälle — eli vaikka hoidon laatu ei vastaisi varhaiskasvatuksen vaatimuksia. Juuri tänään luin uutisen, että yksityinen Touhula-päiväkoti perii vanhemmilta yli 400 euroa vuodessa ekstraa eivätkä vanhemmat ja Kuopion kaupunki tiedä miksi. Uutisessa todettiin, että tarvetta penkoa asiaa on. Niin minustakin. Kaupungin virkamies totesi, ettei ole havainnut Touhulan toiminnassa eroa, joka osoittaisi lisämaksun tarpeen.

Esperi Caren vanhustenhoivayrityksen hallituksen puheenjohtaja on myös Touhula-päiväkotiyrityksen hallituksen puheenjohtaja. Toimintatavat ovat yhtenäiset ja selkeästi johdon ohjeistamat. Lounais-Suomen aluehallintovirasto on aivan äskettäin antanut Touhulalle huomautuksen asiakaspaikkojen mitoitusta sekä toiminnan turvallisuutta ja terveellisyyttä koskevien säännösten puutteellisesta noudattamisesta. Nämä ongelmat ovat erittäin vakavia ja aluehallintovirasto on aivan syystä puuttunut niihin. Näissä voittoa tavoittelevissa yksityisissä päiväkodeissa henkilöstöllä on pienemmät palkat, keittäjiä ja siivoojia palkataan vähemmän kuin julkisella puolella ja heidän tehtäviään kasaantuu lastentarhanopettajille ja lastenhoitajille. Tämä aika on poissa läsnäolosta lasten kanssa. Minusta nämä kaikki kuulostavat aivan samalle kuin se, mitä äsken keskustelimme liittyen vanhustenhuoltoon.

Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksessä vuodelta 2017 on arvioitu yksityisiä varhaiskasvatuspalveluja. Voittoa tekevät yritykset säästävät muun muassa henkilöstökuluissa siirtämällä keittiö- ja siivoustehtäviä lastentarhanopettajille ja lastenhoitajille ja muulle hoito- ja kasvatushenkilöstölle. Suuret kansainväliset pääomasijoittajien omistamat päiväkodit ovat vallanneet markkinoita ja tahkoavat suuria voittoja. Voitot tulevat verorahoistamme, koska kunnat maksavat yksityisen varhaiskasvatuksen käytännössä lähes kokonaan palvelusetelin ja yksityisen hoidon tukena — siis verorahoilla tehdään taloudellista voittoa, miljoonavoittoja.

Ennen vanhaan yksityiset päiväkodit olivat pieniä, usein voittoa tavoittelemattomien yhdistysten ylläpitämiä. Niitäkin onneksi vielä on, mutta nykyään Suomi on keskellä päiväkotibisnestä, ja kuntien valvonta ei toimi, vaikka kunnilla on vastuu yksityisten päiväkotien valvonnasta. Kuntien lakisääteinen tehtävä on huolehtia, että yksityisissä varhaiskasvatuksen toimipaikoissa toimintaympäristö ja siellä annettava varhaiskasvatus vastaavat varhaiskasvatukselle asetettuja vaatimuksia ja lakia.

Helsingin Sanomien kyselyssä tammikuussa 2017 pyydettiin kokemuksia päivähoidosta ja etenkin havaintoja resurssipulasta. Yli 500 vastaajasta kriittisimpiä olivat varhaiskasvatuksen ammattilaiset. He sanoivat, että kiire on kasvanut ja paikkoja on ylitetty jo pidempään. Säästöjen seurauksina levottomuus, konfliktit ja itku ovat lisääntyneet. Aikaa lapsille on liian vähän. On meteliä, uupumusta ja levottomuutta.

Arvoisa puhemies! On kyse pienille lapsille tarkoitetusta peruspalvelusta, ja tämä nykyinen tilanne on kestävä. Voimassa oleva varhaiskasvatuslaki sallii yrityksille aggressiivisen voitontavoittelun, millä on monenlaisia seurauksia lasten hyvinvointia alentavasti. Sen vuoksi lakia on korjattava ja taloudellisen voiton tavoittelu pitää kieltää.

Meidän on palattava ajassa taaksepäin, tammikuuhun 1973. Silloin annettiin ensimmäisen kerran laki lasten päivähoidosta. Sen 23 §:ssä kerrotaan, että päivähoitoon annettavan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 163/2018 vp

valtionosuuden saamisen ehtona on, että päiväkotia ei ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Tuolloin pääministerinä oli SDP:n Kalevi Sorsa.

22.23 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Reilu vuosi sitten, kun itse mietin päiväkotia lapselleni, havahduin siihen, että markkinoinnilla ja mielikuvamaailmalla on melkoinen sija nykyisessä päivähoitomaailmassa. Oli tarjolla urheilupäiväkotia, musiikkipainotteista päiväkotia, kielisuihkupäiväkoteja, mutta kun sitten tutustuin vähän tarkemmin siihen, mitä näiden mielikuvien ja markkinoinnin takana oli, niin havahduin siihen, että aivan tavallisen päiväkotityksikön, joka ei mainostanut itseään minkäänlaisena erityispäiväkotina, tiloissa oli esimerkiksi iso liikuntasali, jossa päivittäin päiväkodin lapset pääsivät liikkumaan ja kehittämään taitojaan, mutta urheilupäiväkotina itseään mainostaneessa päiväkodissa ei ollut samanlaisia tilamahdollisuuksia. Jäin oikeastaan miettimään, kuinka paljon olemme menneet jo päiväkotimaailmassakin mielikuvien, mainonnan ja markkinoinnin kautta tekemään ratkaisuja ja päätöksiä.

Kuulimme tänään tuossa aikaisemmin mainitsemassani tilaisuudessa myöskin päiväkotien osalta viestiä, ja kyllä yksi huolestuttava asia oli se, että kun esimerkiksi henkilöstömitoituksesta oli lähdetty palveluntuottajan kanssa puhumaan, niin useamman viesti oli ollut se, että he eivät voi tehdä parannuksia esimerkiksi henkilöstön osalta tai laadun osalta, ellei ensin tuoteta voittoa. Ymmärrän sen ajatuksen noin niin kuin yleisesti, mutta kyllä minusta on huolestuttavaa, jos peruslaatu ei vastaa käsityksiämme hyvästä varhaiskasvatuksesta. Silloin on pielessä jo joku oleellinen asia, jos ikään kuin peruslaatua heikentämällä pitää lähteä hakemaan voittoja. Ehkä juuri tämän vuoksi onkin tärkeää, että me mietimme, miksi aikoinaan esimerkiksi peruskoulutuksessa on tällainen voitontavoittelu kielletty ja mikä ero siinä on varhaiskasvatukseen. Ei varmastikaan eroa ole.

Aivan kuten edustaja Taavitsainen totesi, henkilöstö on suurin kuluerä ja siitä säästetään ensin — palkataan henkilöstöä, joka on kokematon, ja maksetaan alhaisempaa palkkaa kuin alalla yleisesti — ja sen vuoksi henkilöstö vaihtuu tiuhaan, ja se, että henkilöstö vaihtuu tiuhaan, väistämättä vaikuttaa myöskin lapsiin ja lasten hyvinvointiin. Ja ensisijaisesti pitäisi kaikessa tässä kysymys olla lapsista ja lasten hyvinvoinnista.

22.27 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin kannatan lämpimästi tätä edustaja Taavitsaisen lakialoitetta taloudellisen voiton tavoittelun kieltämiseksi varhaiskasvatuksessa. Tämä on myös sinällään tärkeä arvokeskustelu, koska tänä päivänä yhä enemmän kaikki on kaupan ja me olemme markkinoilla ja tällainen markkinalogiikka on valloillaan. Me olemme tänäänkin paljon puhuneet esimerkiksi vanhustenhuollon osalta näistä ongelmista, ja minun mielestäni on tärkeää, että me nostamme myös tämän varhaiskasvatuksen nyt keskusteluun ja mietimme niitä ratkaisuja. Tässä on erittäin tärkeää ja hyvä ratkaisu — varsinkin tulevaisuudessa, koska tämä ala kuitenkin kasvaa koko ajan, ja näin pystytään jo ennakoivasti puuttumaan näihin.

Ehkä keskeistä on mielestäni se, että yksityistäminen uhkaa varhaiskasvatuksen laatua. Edustaja Taavitsainen otti tämän Puolangan kunnan esimerkin, ja tietysti se voi pahimmillaan johtaa samankaltaisten kuntien vähän samanlaisiin päätöksiin, ja niitä tietysti pitää ehkäistä. Tällä hetkellä kuitenkin vasta noin 20 prosenttia varhaiskasvatuksesta on yksityisellä, eli aika pieni osa, mutta kuitenkin nämä markkinat ovat jo hyvin keskittyneet ja sitä kautta myös voitonäkymät ovat varsin hyvät. Löysin ainakin muutaman asiantuntijalau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 163/2018 vp

sunnon tähän liittyen. Eli hyvin samoja elementtejä kuin vanhustenhoidon keskustelussa on ollut esillä.

Myös Tuomas Kurttila, lapsiasiainvaltuutettu, on ottanut asiaan kantaa. Lyhyesti hänen kannanottojaan luin, ja hän nimenomaan korostaa lasten eriarvoisuuden kasvua ja sitä, että jokaisella lapsella tulisi olla oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Valitettavasti omastakin mielestäni hallituksen päätös rajata oikeutta kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen koskee varsinkin näitä perheitä, joissa äiti on kotona, ja esimerkiksi vielä erityisesti vaikka maahanmuuttajataustaisia perheitä, koska monen äidin koulutus ja työmarkkina-asema ovat heikkoja ja kielitaito vähäinen ja sitä kautta tällainen sukupolvia jatkuva asia saattaa myös periytyä ja vaikeuttaa.

Ylipäättänsä pitäisi miettiä, miksi taloudellisen voiton tavoittelu on tehty mahdolliseksi varhaiskasvatuspalveluissa. Kuitenkin laistakin meillä on vähän erilaisia kirjauksia, minkä takia tämä on ollut mahdollista. Ja onko tämä oikein? Yrittäjät toimivat kuten laki mahdollistaa. He eivät toimi väärin, mutta valtiona Suomi ei toimi viisaasti ajatellen kansakunnan eheyttä ja lasten oikeuksia.

Tässä lyhyet kommentit tähän tärkeään asiaan.

22.30 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos näistä puheenvuoroista edustajakollegoille ja kiitos kaikille lakialoitteen allekirjoittajille.

Haluaisin muistuttaa meitä siitä, mitä Nobel-voittaja Bengt Holmström sanoi käydessään täällä eduskunnassa puhumassa meille maaliskuussa 2017. Hän totesi, että yksityisen sektorin opit eivät sovellu julkiselle sektorille. Eli yksityisen sektorin opit eivät sovellu julkiselle sektorille, totesi Nobel-voittaja tässä juhluennossaan meille kansanedustajille. Hän korosti erityisesti koulutuksen tärkeyttä ja merkitystä, ja hän myös muistutti siitä, että Suomessa julkinen sektori toimii hyvin.

Meillä täällä eduskunnassa ei pitäisi siis olla mitään estettä sille, että muutamme varhaiskasvatuksen suunnan takaisin sen alkujuurille eli julkiseksi peruspalveluksi, julkisen tuottamaksi, voittoa tavoittelemattomaksi peruspalveluksi. Nämä epäkohdat ja harha-askleet, mitä nyt on sitten astuttu varhaiskasvatuksessa, on meidän tehtävämme täällä eduskunnassa korjata ja kehittää varhaiskasvatuksen laatua ja näin palauttaa vanhempien ja lasten luottamus tähän tärkeään palveluun. — Kiitos teille.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.